

BÖLGESEL GÜNEY OSETYA SORUNUNUN KÜRESELLEŞMESİ

Yasemin Dilek*

ORCID ID: 0000-0002-4426-1275

Geliş Tarihi / Received: 19.04.2021 - Kabul Tarihi / Accepted: 30.11.2021

Özet

Güney Osetya, Gürcistan sınırları içerisinde yer alan ve Osetlerin yoğun olarak yaşadığı bir bölgedir. Bölgede Sovyetler Birliği döneminde dondurulmuş olan yerel milliyetçilik temelli çatışmalar ve ayrılıkçı hareketler, Birliğin çöküşü ile tekrar aktif olarak gündeme gelmiştir. Tarafların tezleri ve sorunun tarihsel altyapısına ilişkin yorum ve değerlendirmelerin yer aldığı bu araştırma kapsamında, bir ulus devletin kendi sınırları içerisinde gerçekleşen ve bölgesel nitelikli çatışmaların Avrupa Birliği ve Rusya gibi büyük güçlerin de soruna taraf olması ile nasıl küresel bir boyuta taşınmış olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Rusya'nın Güney Osetya sorununa aktif olarak dâhil olması ve Güney Osetya'yı Gürcistan'dan fiili olarak koparması, küresel çapta yansımaları olan bir hamle olmuştur. Yaklaşık 70.000 nüfuslu küçük bir toprak parçası olan Güney Osetya, Batılı ülkeler ve Rusya'nın tarihsel süreçte karşı karşıya geldiği pekiştirme alanlarından bir yenisi olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güney Osetya, Gürcistan, Rusya, Büyük Güçler, Yerel Milliyetçilik.

-45-

* Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Programı Yüksek Lisans Öğrencisi. e-mail: yasemindilek@marka.org.tr

THE GLOBALIZATION OF THE REGIONAL SOUTH OSETIA PROBLEM

Abstract

-46-

South Ossetia is a region located within the borders of Georgia and densely populated by Ossetians. Conflicts based on local nationalism and separatist movements, which were frozen in the period of the Soviet Union in the region, came back to the agenda with the collapse of the Union. Within the scope of this research, which includes the arguments of the parties and the comments and evaluations on the historical infrastructure of the problem, it was tried to explain how the regional conflicts that took place within the borders of a nation-state were taken to a global dimension with the participation of great powers such as the European Union and Russia. Russia's active involvement in the South Ossetia problem and its de facto separation of South Ossetia from Georgia has been a move with global repercussions. South Ossetia, a small piece of land with a population of approximately 70,000, has been one of the reinforcement areas that Western countries and Russia have come across in the historical process.

Keywords: South Osetia, Georgia, Rusia, Great Powers, Local Nationalism.

Giriş

Kafkasya Bölgesi ile ilgili kaleme alınan neredeyse her çalışmada bu bölgenin gerek stratejik konumu gerekse enerji kaynakları sebebiyle tarihin çok eski dönemlerinden beri büyük güçler tarafından önemsendiğine değinmektedir. Bölgede yapay bir kuzey-güney bölünmesi mevcut olup bu çalışmada odağa alınacak olan Güney Osetya; günümüzde Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan'a ev sahipliği yapan Güney Kafkasya kısmında yer alan ancak siyasi statüsü tartışmalı bir alandır. Özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında Kafkasya bölgesinde adeta dondurulmuş olan etnik kimlik sorun ve çatışmalarının buzları çözülmüş ve Sovyetler Birliği sonrası bağımsızlığını kazanan devletler için zor ve yıpratıcı birer mesele haline gelmiştir. Kafkasya'da ilgili hareketlerden belki de en çok etkilenen, etnisite temelli bu milliyetçi ve ayrılıkçı Güney Osetya sorunu ile Gürcistan olmuştur. Gürcistan bünyesinde yerleşik olan Acarlar, Osetler ve Abhazlar Gürcistan'daki merkezi otoriteyi; bölgede etkin büyük güçlerden de destek alarak süreç içinde adım adım zayıflatmışlardır.

Güney Osetya'da tarihsel süreç içinde gelinen noktayı aydınlatmak ve yaşanan sürecin hangi yönde evrileceğine ilişkin öngörülerde bulunabilmek adına, bölgenin siyasi coğrafyası, sorunun temeli ve bölge aktörlerinin hamleleri açıklanmaya muhtaçtır. Bölgede, Osetlerin tabiriyle, *bağımsızlık mücadelesinin* elbette ki yalnızca iki tarafı yoktur. Büyük güçlerin ekonomik ve siyasi amaçlı rekabetleri Gürcüler ve Osetler arasındaki sıcak çekişmeye yön vermekte ve bu çekişmenin adeta yol haritasını çizmektedir. Bu araştırma kapsamında bölge özelinde Gürcüler ve Osetler arasında tarihsel bir altyapı ile var olan etnik ve toprak temelli çatışmaların, Rusya'nın ve Batılı ülkelerin dâhil olması ile nasıl küresel bir sorun haline geldiği açıklanmaya çalışılacaktır.

I. Genel Siyasi ve Sosyal Görünüm

Gürcistan, 4 milyona yakın nüfusu ve yaklaşık 70.000 km²'lik alanıyla bir Güney Kafkasya ülkesidir. Güney Kafkasya coğrafyasını Azeriler ve Ermeniler ile birlikte paylaşan Gürcüler, kendilerini Avrupa'nın bir parçası olarak tanımlamaktadır (CIA, 2020). Gürcistan nüfusunun 10 yıl öncesine kadar yaklaşık %30'unun azınlıklardan oluştuğu ancak mevcut dönemde hem Osetlerin ülke nüfusuna oranında hem de toplam nüfusunda meydana gelen azalma dikkat çekicidir. Burada öne çıkan sebepler arasında bölgede yaşanan iç karışıklıkların sebep olduğu doğum oranlarında azalma, dış göçün

artması, etnisite temelli yerinden edilmeler veya rakamlarda şeffaflık sorunu olabileceği düşünülmektedir.

Bölgede taraflar kritik şekilde uluslararası arenada kendi ellerini güçlendirecek tezlere sığınmakta ve veriler de tarafların yorumlamaları ve tezleri doğrultusunda şekil alabilmektedir. Gürcistan içerisindeki etnik gruplardan biri olan Osetlerin ülke içindeki nüfusu 100.000 civarında olup 3900 kilometrekarelik yüzölçümüne sahip olan Güney Osetya bölgesi içerisinde yaklaşık 70.000 kişi ile Oset nüfusu yoğunluk göstermektedir (Güner, 2010: 18). Buna karşın, Güney Osetya'da yaşayan Osetlerin sayısı tüm Kafkasya'da yaşayan Osetlerin sayısının neredeyse % 5'i kadardır (Karabulut, 2011: 188-206).

Gürcü yönetim Başkenti Tshinvali olan Güney Osetya'yı adlandırırken Rusya içerisinde yer alan Kuzey Osetya ile bir bütünlüğü çağrıştırmaktan çekindiği için bu alana eski bir prensliğin ismi olan *ShidaKartli* ya da *Tshinvali Bölgesi* demektedir (Kalkan, 2010: 110). Siyasi adlandırmalar bir bölgenin tarihi ve sosyo-kültürel görünümünü haritalamak için oldukça önemli ipuçları vermektedir. Yukarıda bahsi geçen adlandırma uyuşmazlığından da Osetlerin Gürcistan egemenliği altında anılmaktan hoşnut olmadığı; Gürcülerin ise bu bölgeyi kendi egemenlikleri altında tutma çabasında oldukları yorumu yapılabilir.

A. Bölgede Mikro Milliyetçilik Akımı

Küreselleşmenin en önemli siyasi çıktılarında birinin ulus devletlerin bilinen tanımlarının anlam aşınmasına uğraması ve devletlerin mutlak egemenliklerinin altının oyulması olduğuna ilişkin yorumlar gittikçe artmaktadır. Ulus devlet içten ve dıştan baskılar ile bilinen anlamının dışına çıkarken bu sürecin en belirgin faktörleri dışarıda ulus üstü ve uluslararası kuruluşların sıkıştırması, içeride de yerel etnik grupların kimlik ve aidiyetlerini ön plana çıkararak mikro milliyetçilik akımını canlandırmasıdır.

Bu ulus-devletleşme sürecine Rusya özelinde bakıldığında ise, hiçbir zaman modern dönemde Avrupa'ya özgü olan sömürge ve sömürge sonrası çağda genellikle Asya ve üçüncü dünya ülkelerinde uygulanan modele benzer bir ulus devlet olarak var olmadığı söylenebilir (Dugin, 2015: 31). Dolayısıyla Kafkasya bölgesinde sınırlar ulus devletler üzerinden çizilse de Rusya bu devletleri kendinin bir uzantısı olarak görmekten ve gerekli gördüğünde aktif müdahale etmekten geri durmamaktadır.

Kafkasya, Çarlık Rusya ve Sovyetler Birliği dönemlerinde etnik kimlik ve milliyetçilik sorunlarının dondurulduğu bir coğrafya olsa da özellikle

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından bu sorunların tekrar gün yüzüne çıktığı ve hatta kanlı çatışma boyutlarına vardığı bir coğrafya olmaktan geri duramamıştır. Güney Osetya, Sovyetler Birliği döneminde Gürcistan içerisinde otonom bir bölgeyken Sovyetlerin dağılmasının ardından bu özelliğini yitirmiştir (Karabulut, 2011: 190). Ulus devletlerin münhasır egemenlik olgusu ile Osetlerin talep ettiği otonom yönetim algısı birbiri ile uyum göstermekten çok uzaktır.

Bu sorun yalnızca Gürcistan içerisinde var olan bir sorun olmayıp modern milliyetçilikler döneminde ulus devletlerin bünyesindeki farklı etnik gruplar ile genel olarak karşı karşıya kaldığı bir sorundur. Ulus devletlerin özellikle egemenlik ve toprak bütünlüğüne ilişkin güvenlik algılarında meydana gelen şüpheler, onları aşırı milliyetçi ve bünyesinde barındırdığı farklı etnik gruplara yönelik baskıcı bir tavra sürükler. Bu tavır yereldeki toplulukları, ayrılıkçı hareketlere ve çatışmalara daha çok itmektedir. Dolayısıyla yerel ve ulusal iki farklı ölçekten bakıldığında durumun çıkmazlığı ve çözümsüzlüğü daha iyi anlaşılmaktadır.

Rusya'nın kendi sınırları içerisinde de benzer ayrılıkçı hareketler mevcut olup bunun en canlı örneklerinden biri Çeçenlerdir. Rusya'nın komşu ülkelere ilişkin bu konudaki tavrı oldukça katı olup Gürcistan'da Çeçen göçmenlere ilişkin insani yardımlar dahi Rusya nezdinde terör faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2010: 29). Güney Osetya'nın bağımsızlığını ilan etmesi ile Batı ülkeleri de Çeçenistan'ın ayrılıkçı taleplerini desteklemeyi olağan görmektedir.

Yine Bölgede öne çıkan Karabağ sorunu da Ermeni ve Azerileri karşı karşıya getirmektedir. Görüldüğü üzere Kafkasya'da milliyetçilik temelli bir dizi kronik sorun mevcuttur. Kafkasya'nın geneli yeniden istikrarsızlığa sürüklenme tehlikesi altında kırılgan bir bölgeye dönüşmüştür (Mammadov, 2004).

B Tarihsel Arka Plan

Osetler, Farsçaya yakın bir dil konuşan ve Ortodoks Hıristiyan bir topluluktur (Karabulut, 2011: 189). Bir topluluğun dil ve din gibi kültürel köklerinin kılcal damarlarına işlemiş aidiyetlikleri, o topluluğun tarihsel kökenlerini ortaya çıkarmak açısından oldukça önemli ipuçlarıdır.

Şimdilerde Güney Osetya denilen bölgeye tarihte bilinen ilk akınlar M.Ö. 8. yüzyılda İskitlerce gerçekleştirilmiştir. İran kökenli İskitler buradaki yerli halklarla evlenerek yerleşmişler ve burayı bir kültür mozağine dönüştürmüşlerdir. Eski çağlarda Hint-İran kökenli halklar için kullanılan *Aryanalar*,

Oset dilindeki haliyle *Alanlar* olarak tek bir ortak isimle anılmaya başlanmıştır. *Alanların* büyük kısmı Hunlarla karşılaşp Batıya ilerlerken bölgede kalan kısmına ise Osetler denilmiştir (Duran, 2019).

Gürcü tarihçiler, 9. yüzyılda Arap istilaları ve 13. yüzyılda Moğol istilaları sebebiyle Osetlerin küçük gruplar halinde bölgeye göç ettiklerini ve zaman içinde bir kısmının asimile olup bir kısmının bölgeden kovulduğunu ileri sürmektedir. ŞidaKartli bölgesine göç eden Osetlerin Gürcü toprak ağalarının arazilerinde toprak köleleri olarak yerleştikleri ifade edilmektedir (Taşçı, 2012: 665).

C. 20. Yüzyıl Sonrası Modern Dönem

-50-

Çarlık Rusya, Güney Osetya'nın önemli bir bölümünü Gürcü toprak zengini birkaç aileye bırakmıştır. Böylece Güney Osetya topraklarında Gürcü feodalizmi yoğunlaşmış ve bu durum taraflar arasında nefret tohumlarını filizlendirmeye başlamıştır. 1917 Devrimi'ne kadar olan süreçte kendilerini Gürcistan'dan bağımsız olarak gören Güney Osetya halkı, Gürcü feodallere karşı yükümlülük almayı reddetmiş ve buna sıkça silahlı direniş ile karşılık vermişlerdir (Taşçı, 2012: 668).

Rus yöneticilerin Oset ve Gürcüler arasında açıkça ayırım yapmakta Osetler *barbar, vahşi, isyancı* olarak itham edilirken; Gürcü halkı için medeni ve kültürlü diye tasvir etmektedir. Bu sıfatlar elbette rastgele seçilmemiştir. Burada Rus yönetiminin, Kafkasya'da hâkimiyetini perçinlemek için Gürcü liderlerin desteğini alma çabası göz ardı edilemez. (Taşçı, 2012: 668).

1918'de bağımsız Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulması ile Güney Osetya, Gürcistan egemenliğini reddetmiş ve Rusya çatısı altında Kuzey Osetya ile birleşme talebinde bulunmuştur. O dönem bu talep reddedilmiş ancak SSCB'nin dağılmasıyla 70 yıl sonra tekrar aynı talep gündeme gelmiştir. Nisan 1991'de Gamsakhurdia, açık oylama ile Devlet Başkanı seçilmiş ve Ocak 1991'den beri Gürcistan ablukası altındaki Güney Osetya aldığı kararı Mayıs 1991'de Moskova'nın da baskısıyla iptal edip özerk bölge statüsünü tekrar kabul etmiştir (Taşçı, 2012: 663).

SSCB'nin dağılmasının ardından biraz da Gürcistan'ın aşırı milliyetçi politikalarının etkisiyle Ocak 1992'de yapılan referandumda bölge halkının % 99'una yakını bağımsızlık yönünde oy kullanmış ve bölgede taraflar arasındaki gerilim tırmanmıştır (Oğurlu, 2010: 103).

Haziran 1992'ye gelindiğinde Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin ve Gamsakhurdiya'nın ölümünden sonra başa geçen Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze tarafından imzalanan Sochi Anlaşması ile Gürcülerle Osetler arasındaki sorun dondurulmuştur. Bu anlaşmanın arka planında azınlıklara ılımlı yaklaşma ve Sovyetlerle ılımlılaştırma politikalarının mevcut olduğu düşünülmektedir. 12 yıl boyunca Şevardnadze yönetimi altında, taraflar arasında bazı önemsiz olaylar dışında gerginliği arttıracak ölçüde bir çatışma yaşanmamıştır (Karabulut, 2012: 191).

Ocak 2004'te Gül devrimi ile Mikheil Saakashvili'nin başa gelmesi sonrasında, Gürcü halkına yönelik milliyetçi vaatler Osetleri kızdırmıştır. Süreç, Gürcüler ve Osetler arasındaki gerginliğe Rusya'nın müdahale etmesiyle ulusal toprak bütünlüğünün bozulmasına kadar ilerlemiştir (Karabulut, 2012: 191).

II. Gül Devrimi ve 5 Gün Savaşı

2003 yılında düzenlenen seçimlerde yolsuzluk yapıldığı gerekçesi ile ülkede eylemler başlamış, eylemciler ülkede yolsuzluğun ortadan kaldırılıp güçlü bir ekonomik sistem, insan hakları, demokrasi ve yüksek yaşam standartları gibi taleplerini ortaya koyarken tepkilerini güllerle ifade etmişlerdir. Dolayısıyla gösteriler Batının da oldukça dikkatini çekip desteğini almış ve Gül Devrimi olarak nitelendirilmiştir. Devrimin ardından, 2004 yılında Eduard Shevardnadze'nin yerine batı yanlısı ve milliyetçi politikaları ile dikkat çeken Mikhail Saakashvili devlet başkanı olarak görev başına gelmiştir (Oğurlu, 2010: 103).

Saakashvili'nin başkanlığı ile Gürcistan'ın askeri harcamalarını gitgide artırdığı ve özellikle ABD'nin yapmış olduğu yardımlarla silahlandığı görülmektedir (Karabulut, 2012: 191). Mayıs 2004'te Güney Osetya'da yapılan seçimlerde bağımsızlık taraftarı ve Rus yanlısı Eduard Kokoytin'in başa geçmesi bölgede Rus etkinliğini perçinlemiştir (Sancaktar, 2008).

Saakashvili, Mart 2008'de, ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Saakashvili, ABD ve Avrupalı büyük devletlere güvenerek milliyetçi ve batıcıl politikalarını devam ettirmiş ve Ağustos 2008'de Gürcü kuvvetleri Güney Osetya'nın başkenti Şinvali'yi bombalamaya başlamıştır (Karabulut, 2012: 194). Bu duruma Rusya'nın tepkisi oldukça sert olmuş ve Gürcistan yönetimi Batıdan beklediği somut desteği göremeyerek toprak bütünlüğü açısından ağır bir darbe almıştır.

Avrupa Konseyi, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Uluslararası Kızılhaç Hareketi çıkan çatışmalardan büyük endişe duyduklarını, tarafların uzlaşmaya varmak için bir an önce harekete geçmeleri gerektiğini dile

getirmişlerdir (Oğurlu, 2010: 107). Bu yorumlardan da anlaşılacağı üzere Batı ve Batılı devletlerin ağırlıklarının olduğu uluslararası aktörler konunun içine dahil olmadan sözlü ifade ve yumuşak siyaset politikasını takip etmişlerdir.

5 gün süren savaş sonunda Rus ordusu, Gürcü ordusunu geri püskürterek Güney Osetya bölgesini tamamen kontrolü altına almıştır (Nogayeva, 2008). Rusya devlet başkanı Medmedev ise yapılan girişimlerde uluslararası hukukun göz önünde bulundurulduğuna ve insanların hayatlarını kurtarmış olduklarına vurgu yapmıştır (Sancaktar, 2008).

III. Tarafların Tezleri

-52-

Gürcistan sınırları içerisinde diğer Kafkas ülkelerinde de olduğu gibi birçok etnik grup bulunduğu ancak çoğunluğun Gürcülerden oluştuğu argümanı devletin temel dayanak noktaları arasında yer almaktadır. Her ulus devletin yapmış olduğu gibi Gürcüler de bölgedeki varlıklarının oldukça eski tarihlere götürülebileceğini ve Güney Osetya'nın sınırları içerisinde de Gürcülerin en eski ev sahibi olduğunu öne sürmektedirler. Osetlerin bu bölgeye kendilerinden sonra istilalardan ve savaşlardan kaçarak geldikleri belirtilmektedir. Osetlerin, Kuzey Kafkasya'dan Güney Osetya'ya olan yerleşimlerinin de yakın geçmişte gerçekleştiği yine Gürcü tarihçilerce öne sürülmektedir (Taşçı, 2012: 664).

Gürcistan, ülke içerisinde yer alan farklı etnik gruplara yönelik herhangi bir asimilasyon politikasının söz konusu olmadığını, azınlıklara yeterli hak ve özgürlüklerin tanıdığını ve kültürel anlamda gerekli serbestilerinin mevcut olduğunu savunmaktadır. Osetlerin ise ayrılıkçı faaliyetler ile ülke sınırları içerisinde güvenlik tehdidi oluşturduklarında toprak bütünlüğü gerekçe gösterilerek bölgeye müdahalelerde bulunduğu uluslararası platformlarda öne çıkan savunulardandır.

Osetler, Osetçe eğitim ve öğretimde ısrarcı olmakta ve devletin resmi dili olan Gürcüceyi öğrenmeye istekli görünmemektedir. Ayrıca nüfus anlamında bakıldığında Güney Osetya'da yaşayan Osetler Kafkasya'da varlık gösteren Osetlerin sayısının oldukça az bir kısmına tekabül etmektedir.

Bölgeye ilk yerleşimlerinin milattan önceki dönemlere kadar uzandığını öne süren Osetler ise bağımsızlıklarına düşkün ve mücadeleci bir millet olduklarını dile getirmektedirler. Kafkasya'da Rusların da desteğiyle uzun yıllar Gürcü feodallerin boyunduruğunda kalmış olmaktan ve toprak köleliği ile Gürcü toprak soylularınca uzun yıllar sömürüldüklerinden şikâyet etmektedirler.

Osetler, Gürcülerden farklı bir millet olduklarını ve bölgedeki varlıkları tarihsel olarak oldukça eskiye götürülebilecek bir grup olduklarını savunmaktadır. Kuzey Kafkasya'dan Güney Osetya'ya göçlerini oldukça eski tarihlere dayandırmaktadırlar (Taşçı, 2012: 664). Etnik ve kültürel aidiyetlerine sahip çıkmak amacıyla Osetlerin çoğunlukta olduğu bölgede ulusal bir devlet kurmayı talep etmektedirler. Gürcülerin on yıllar süren aşırı milliyetçi politikaları ve bölgeye olan müdahaleleri Osetlerin bu bağımsızlık taleplerini körüklemiş ve Rusya'nın içerisinde özerk bir bölge olan Kuzey Osetya ile birleşme hayalleri tarih boyunca devam etmiştir.

Osetler, Gürcistan içerisinde milli kimlik ve aidiyetlerini yeterince yaşayamadıklarını, anadillerinde eğitim alamadıklarını, yerlerinden edildiklerini, soykırıma maruz kaldıklarını ve uzun yıllar ekonomik olarak sömürüye maruz bırakıldıklarını iddia etmektedirler (Taşçı, 2012: 668-669). Osetler bu sebeplerle, Gürcistan yönetimi altında olmaktansa Rusya sınırları içerisinde Kuzey Osetya ile birleşerek ya da Rusya'nın somut desteğini alarak doğrudan bağımsız bir devlet statüsü ile kendi kaderlerini tayin etmek niyeti ile ayrılıkçı faaliyetlerde bulunmaktadır.

IV. Rusya'nın Güney Osetya'daki Rolü ve Motivasyonu

Bölgedeki Hâkimiyetini Sürdürmek ve Kalıplaştırmak

Rusya bağımsız ve demokratik bir ülkeyi işgal ederek uluslararası arena-daki güvenilirliğine ve itibarına leke düşürmüştür. Özellikle SSCB sonrası Rusya'nın baskısını hissetmeye devam eden Orta Asya ve Kafkasya ülkeleri Rusya'nın bu tutumuna şüphe ile yaklaşmışlardır. Rusya'nın, kendi soydaşlarını ve vatandaşlarını korumak adına başka bir ülkeye askeri gücüyle girmesi doğal olarak içlerinde büyük oranda Rus nüfusu barındıran komşu ülkelerde huzursuzluk yaratmıştır (Nogayeva, 2008). Rusya'nın benzer saldırgan politikalarının kendi üzerlerinde de örneği görülmeceğini söylemek güç olduğundan gerek yakın kültürden komşu devletler içinde gerek Batı dünyasında Rusya'nın imajı negatif yönde etkilenmiştir.

Rusya bölgedeki liderliğini tazelemek ve Batıya siyasi mesaj vermek açısından avantajlı görülecek adımlarda bulunsa da bu çatışmalardan galip çıkmak gerek bölge ülkeleri nezdinde imajının zedelenmesi gerekse Kafkasya'nın istikrarına vurulan olumsuz darbenin kendisine döneceği gerçeği sebebiyle aslında uzun vadede dezavantajlı bir konuma bürünmektedir (Karabulut, 2012: 199).

Rusya'nın bölgeyi domine edici politikalarının en temel ve en görünür motivasyonu bölge hâkimiyetini sürdürmek ve bölge ülkelerini kendine yakın

renkte rejimlerle bezeyerek bölge halklarını kendine bağlı kılmaktır. Meydana gelen bu çatışmaların önemli bir kısmı özellikle Rusya tarafından körüklenerek bölgenin parçalanmış, görece zayıf ülkelerle Rus hâkimiyetinde kalması amaçlanmaktadır. Dahası bu çatışma ortamı Rusya tarafından desteklenmekten de öte bilhassa yaratılarak Rusya'nın, bu bölgelerde kendine yakın yönetimler kurması ve böylece bağımsızlığına kavuşmuş ülkelerdeki etkisini devam ettirmeye çalışmasının bir göstergesidir (Oğurlu, 2010: 122).

Rusya, yeni bağımsız cumhuriyetlerdeki Rus varlığının sürdürülmesi ve haklarının korunması öncelikli olarak ele alınmış ve çeşitli politika belgelerinde eski Sovyet coğrafyası Rusya'nın *hayat sahası* olarak gösterilmiştir (Yılmaz, 2010: 25).

Rusya, Güney Kafkasya'daki baskın güç konumunu korumak adına uzun yıllardır birçok alanda yanında yer alıp destek verdiği Gürcistan'la ilişkilerini bozmayı göze almış ve özellikle Güney Osetya üzerinden Kafkasya'nın arka bahçesi olduğunu her fırsatta ortaya koymaya çalışmıştır (Karabulut, 2012: 189).

Bölge Devletlerinin Batıya Yakınlaşmasını Engellemek

Tarihsel süreçte incelenecek olursa, Ortodoks Gürcistan bölgede herkesten daha ziyade anti-Rus eğilimlidir. Ama burada dini ve jeopolitik bir refleks ile Avrasya'da ittifak gerekliliği bilinci kendini hissettirdiğinden Gürcistan dış politikası, tarihsel süreçte bu gerçeklik üzerinden şekillenmiştir (Dugin, 2015: 369). Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Güney Kafkasya devletlerinden Gürcistan ve Azerbaycan Batıya yeşil ışık yakan politikalar geliştirmeye başlarken Ermenistan Rus yanlısı pozisyonunu korumuştur. Gürcistan'ın özellikle kendini Avrupa'nın bir devamı, bir uzantısı olarak görmesi Rusya'nın bölgede saldırgan bir tutum sergilemesinin temellerini atmıştır.

Rusya'nın Kafkasya'daki saldırgan politikasının bir diğer sebebi 1999'da NATO'nun 50. kuruluş yılında aldığı genişleme ve geleneksel sorumluluk alanı dışına müdahale etme kararıdır (Yılmaz, 2012: 25).

Rusya ise bölgede Ermenistan'daki üslerini yeterli görmeyip yöntemlerini değiştirerek Gürcü ve Azerileri de kazanması gerektiğini düşünmektedir. Bunu başaramaması ve bahsi geçen ülkelerdeki Batı ekseninin artması akabinde politikalarını saldırganlaştırarak özellikle Gürcistan'da ayrılıkçıları destekleyip merkezi yönetimi zayıflatma yoluna gitmiştir (Yılmaz, 2012: 26).

Kosova'nın R vanşını Almak

Sırbistan Cumhuriyeti içinde özerk bölge olan Kosova'nın tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmesi ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya başta olmak üzere Batı devletlerinin çoğunluğu tarafından kabul edilmiştir. Bu durum Batılı büyük g ler tarafından “Kosova halkının kendi kaderini tayin hakkı” olarak yorumlanmıştır. Rusya ise bu kararı tanımayarak sert biçimde eleştirmiştir. Putin liderliğindeki Rus yönetimi, tek taraflı bağımsızlık ilanının uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Kurucu Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu, ABD ile Avrupalı devletlerin Sırbistan'a haksızlık yaptıklarını ve Kosova konusunda ifte standart uyguladıklarını açıklamıştır. Bu kararı tanımanın, dünyanın diğer bölgelerindeki ayrılıkçı hareketleri cesaretlendireceği ve benzer yeni problemleri doğuracağı dile getirilmiştir. Rusya, bu tanıma kararı ile Batılı g lerin Sırbistan'ın toprak bütünlüğüne saygı göstermediklerini, Kosova'yı desteklediklerini ve böylece Sırbistan'ın toprak bütünlüğünü bozduklarını da ifade etmiştir (Sancaktar, 2008).

Rusya, Güney Osetya'da gerçekleştirdiği müdahaleleri Kosova'daki müdahalelerle eř tutup eğer Kosova müdahalesi insani müdahale adı altında uluslararası hukuk kuralları kapsamında meşru kabul ediliyorsa Güney Osetya'ya müdahalelerinin de meşru sayılmasını talep etmiştir (Karabulut, 2012: 196).

Enerji Koridoru Olmada Rusya'nın Tekel Statüsünü Koruma abası

Güney Kafkasya bölgesi özellikle, Rusya'ya olan enerji bağımlılığının azaltılmasında oluşturduğu alternatif ile AB için bir çekim merkezi durumundadır. Hazar havzasının enerji kaynaklarının uluslararası pazarlara çıkışı, daha sonra da Avrupa ve Amerika'ya taşınması için mümkün olan en kısa yol Gürcistan üzerinden geçmektedir (Oğurlu, 2011: 108). Ayrıca, in ve Hindistan gibi küresel üretimden kaydığı ülkelere coğrafi yakınlığı açısından da yeni bir enerji nakil hattı alternatifi olarak Kafkasya, dünyanın ilgisini her geçen gün daha çok çekmektedir.

Enerji nakil hatlarının yatırımı ve g zerg h noktalarının belirlenmesi için en önemli konulardan biri rezerv miktarı diğeri ise bölgede güvenliğin ve istikrarın tesis edilmiş olmasıdır (Karabulut, 2012: 196). Rusya bu konuda elinde bulunan güce alternatif oluşmaması için de bölgede meydana gelen çatışma ortamını sürekli yeniden üretmektedir.

V. ABD ve AB'nin Güney Osetya'daki Rolü

ABD ve AB Gürcistan'da Gül Devrimi sonrası göreve gelen batı yanlısı politikalar benimsemiş yönetim ile ilişkilerini artırmaya başlamıştır. ABD daha çok NATO üzerinden askeri ve ekonomik nosyonlarla Gürcistan'a yaklaşıırken AB'nin tutumu demokrasi ve insan hakları gibi ideolojilerin bölgeye girişini kolaylaştırıcı yönde olmuştur.

AB'nin Güney Kafkasya'daki politikası başlıca 2 döneme ayrılabilir. İlk dönem, ekonomik ve teknik yardımın ön planda olduğu 1990-1999 yılları arasına denk gelmektedir. Bölgedeki güvenlik ve istikrar konularına atıfla daha aktif politikaların belirlendiği ikinci dönem ise 1999 sonrası yılları kapsamaktadır (Oğurlu, 2010: 108).

-56- AB'nin bölge ile ilişkilerine getirilebilecek en önemli eleştirilerden biri, Rusya ile 2008 yılında yaşanan savaş da göz önünde bulundurularak buradaki görünürlüğünün ve etkisinin ancak savaş sonlandıktan ve barış tesis edildikten sonra hissedilmeye başlamasıdır. AB'nin bölgede düşük profilli politikalar izlemesi ve diğer aktörlerin gerisinde kalması bu açıdan temel eleştiri konusu olmuştur (Oğurlu, 2010: 114). AB'ye bölge ile ilişkilerinde getirilebilecek bir diğer eleştiri ise üye ülkelerin kendi aralarındaki çıkar çatışmaları nedeniyle ortak bir dış politika oluşturamamalarıdır (Oğurlu, 2010: 119). Örneğin Doğu Avrupa ülkelerinin içinde olduğu grup Rusya'nın yayılcı politikalarından tehdit algıladıkları için tepkisel yaklaşmışken; Almanya ve Fransa gibi ekonomisi sanayiye dayalı ve enerji ihtiyacı olan ülkeler Rusya ile ters düşmek istememişlerdir.

AB'nin bölge politikaları ile ilgili eleştirilerin siyasi çerçevede karşılığı olmasına rağmen birliğin doğrudan askeri güvenlik ve çatışma çözümü boyutuna odaklanan bir misyonu olmadığı unutulmamalıdır. Birlik, uzun vadeli bir bakış açısıyla komşu ülkelerin siyasi, hukuki, sosyo-ekonomik, güvenlik ve hatta zihinsel yapısını sürdürülebilir şekilde etkileyip dönüştürme yolunu izlemeyen bir politika benimsemiştir (Bozkaya ve Eylemer, 2019: 111).

Ocak 2009'da Gürcistan'la ABD arasında imzalanan stratejik iş birliği anlaşmasına binaen NATO ile Gürcistan arasında askeri bir tatbikat gerçekleştirilmiştir. ABD bölgede var olma çabalarını sürdürmekle beraber Rusya'ya da kışkırtmamaya özen gösteren çift yönlü bir politika izlemektedir. Gürcistan'ın üyelik talebi üzerine Nisan 2008'de Bükreş Zirvesi'nde bu gündem tartışılmış ancak NATO üyeleri Rusya ile ters düşmemek için Gürcistan'ın üyelik talebini o dönem için reddetmiştir (Oğurlu, 2010: 105).

VI. Güncel Uluslararası Tanınma Sorunu

2008'de yaşanan çatışmalar öncesinde Rusya'nın Güney Osetya'nın bağımsızlığını destekler şekilde attığı adımlardan biri Güney Osetya bölgesi halkına Rusya'da vizesiz yaşama; özgürce seyahat ve çalışma hakkı tanımış olmasıdır. Bu düzenlemeler Gürcistan üzerinde bölgenin hukuki statüsüne yönelik oluşturulan bir baskı unsuru olarak yorumlanabilir. Zira bu adım, ayrılıkçı bölgeleri ayrı bir uluslararası unsur olarak kabul etmek anlamına gelmektedir. İlgili karara tepki gösteren Gürcistan Parlamentosu, Moskova'nın bu vize rejimi ile Gürcistan'a karşı açıkça yayımlacı ve emperyalist politikalar izlediğini ve sonunda Güney Osetya'nın ilhak edileceğine yönelik kaygıları olduğunu dile getirmiştir (Yılmaz, 2010: 33).

2008'de yaşanan savaş sonunda, Rusya Güney Osetya'yı tanımış ve bu adım ile Güney Osetya de-facto bağımsızlığını de-jure hale getirmek açısından önemli bir aşama kaydetmiştir. Mevcutta yaratılan de-facto statükonun meşruiyetini kazanmak üzerine Osetler ve Ruslar birlikte konunun hukuki mücadelesi için ilgili platformlara başvurma yoluna gitmiştir (Taşçı, 2012: 664).

Mart 2008'de Güney Osetya kendi bağımsızlıklarının tanınması için Rusya'nın yanında Bağımsız Devletler Topluluğu'na, AB'ye ve Birleşmiş Milletlere çağrıda bulunmuştur. BM Güvenlik Konseyi Nisan 2008 tarihli toplantıda, Gürcistan'ın egemenliğine, bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne yönelik taahhüdünü yineleyecek yönde bir yorum getirmiştir (Oğurlu, 2010: 105).

Bölge ülkelerinin de çatışmalara ilişkin genel politikası tepkisizlik ile gelişen bir bekle ve gör politikası olmuştur. Rusya'nın bölgede en yakın müttefiklerinden biri olan Kazakistan açık bir askeri destek vermekten kaçınarak yalnızca Gürcü tarafını doğru yapmamakla suçlamıştır. Rusya'ya eski Sovyet bloğu ülkelerinden gelen tek destek de bu söylem olmuştur. Rus yanlısı bir politika izleme meyli artan Özbekistan'da, Güney Osetya olaylarına ulusal basında birkaç küçük haberle yer verilmiştir (Nogayeva, 2008).

Ukrayna, Beyaz Rusya gibi Slav devletleri ise Rusya'ya Kafkasya'da destek vermek bir tarafa tarafsız tutum bile sergilememişlerdir. Rusya'nın Kafkasya'daki saldırgan tutumunun kendilerine de dönme ihtimali olduğundan bu yönetimler, Gürcü tarafına yakın bir tutum sergilemişlerdir. Ukrayna yönetimi, Tiflis'e giderek Saakaşvili ile dayanışma içinde olduğunu bildirmiştir (Nogayeva, 2008).

26 Ağustos 2008'de Rusya Federasyonu Başkanı Dmitry Medvedev'in Güney Osetya'yı bağımsız bir devlet olarak tanınması ardından Eylül 2008'de Nikaragua ve 2009'da Venezuela ve Nauru Cumhuriyeti, 2010'da Vanuatu,

2011'de Tuvalu ve 2018'de de Suriye Güney Osetya'yı tanımıştır (Alan Kültür Vakfı, 2018).

Sonuç

Güney Osetya meselesi, Gürcistan sınırları içerisinde, yerel bir milliyetçilik akımı ile ortaya çıkan çatışma ve yerinden edilmelerle bölgesel bir nitelikte anılmakta iken Rusya'nın konuya doğrudan dahil olması ile Batılı ülkeler nezdinde de yankı bularak küresel bir meseleye dönüşmüştür.

Güney Kafkasya bölgesinde jeopolitik olarak önemli bir konuma sahip olan Güney Osetya, tarihsel olarak Gürcistan bünyesinde var olmasına gösterdiği isyan ve tepkilerle bilinmektedir. Günümüzde, Rusya'nın bölgedeki aktif politikalarının bir parçası olarak ayrılıkçı hareketlerine somut destek bulan Güney Osetya, Gürcistan içerisindeki diğer özerk bölgeler gibi fiili olarak ülkeden koparılmıştır.

Ulus devlet modelinin işlerliğini koruduğu 21. yüzyılda, bahse konu ayrılıklar elbette huzurlu ve sakin bir süreçte gerçekleşmeyip mutlaka beraberrinde sıcak çatışma ve kanlı insani dramlar getirmektedir. Güney Osetya'nın Rusya'nın desteğini alarak yaşadığı bu süreçte de birçok insan yerinden edilmiş ve Güney Kafkasya bölgesinde güvenlik ve istikrar açığı doğmuştur.

Rusya'nın kendi arka bahçesi olarak gördüğü Kafkasya ülkelerinin Batı ile yakınlaşma niyetleri hoşgörü çerçevesinde karşılanmayıp, bu ülke tarafından ödetmeci bir yaklaşımla sert müdahalelere ortam yaratmıştır. Dolayısıyla Güney Osetya'da yaşanan temel problemin benzer sebeplerle Ermenistan'da, Azerbaycan'da, Orta Asya Cumhuriyetleri ve hatta Ukrayna'da yaşanmayacağını bir garantisi bulunmamaktadır.

Güney Osetya'nın ekonomik ve siyasi olarak büyük umutlar bağladığı bağımsızlık bugün birçok dünya ülkesi tarafından tanınmayan ve ilişki kurulmayan yolsuzluk ve ekonomik bunalımların üst perdeden hissedildiği ve Rusya'ya aşırı bağımlı hale gelinmiş bir bölge olma ile sonuçlanmıştır.

Güney Osetya'nın ilerleyen dönemlerde statüsünde herhangi bir güncelleme olup olmayacağı şu an için tahminlerin ötesine gidemezken Gürcülerin de Osetlerin de bu süreçten kazançlı çıkmadığı aşikârdır. Genel tablo içerisinde bakıldığında, Güney Osetya sorununun tek kazananı dünyaya verdiği mesaj ile Rusya gibi görünmektedir.

Kaynakça

- Alan Kültür ve Yardım Vakfı. (2018). "Güney Osetya'nın Kronolojik Siyasi Tarihi", <http://www.alanvakfi.org.tr/guney-osetyanin-kronolojik-siyasi-tarihi> (Accessed 05.11.2020).
- Bozkaya, Ö. ve Eylemer, S. (2019). "Güney Kafkasya'da Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler Sorunu: Avrupa Birliği'nin Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 18(1), 109-142.
- Dugin, A. (2016). *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım* (Çev. V. İmanov). İstanbul: Küre Yayınları.
- Duran, Fatma A. (2019). "Geçmişten Bugüne Osetya Sorunu" *Kafkas Ajans*. <http://ajanskafkas.com/makale/one-cikanlar/gecmisten-bugune-osetya-sorunu/> (Accessed 30.10.2020).
- Euronews. (2018). <https://tr.euronews.com/2018/08/09/avrupa-gurcistan-ve-osetya-savasina-ge-rekli-tepkivi-verseydi-rusya-kirimi-ilhak-edemezdi> (Accessed 30.10.2020).
- Güner, F. (2010). *Gürcü-Abhaz Çatışmaları ve Türkiye'ye Yönelik Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kalkan, D. (2010). *Güney Kafkasya Bölgesi'ndeki Etnik Çatışma Alanları*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karabulut, B. (2011). "Rusya Gürcistan Savaşı (Beş Gün Savaşı) ve Kafkasya'da Değişen Dengeler." Şu kitapta: Haz./Ed. Doç. Dr. Mehmet Seyfettin Erol. *Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya'nın Değişen Jeopolitiği Yeni Büyük Oyun*. Ankara: Barış Kitabevi: 188-206.
- Mammadov, R. (2004). "Kafkasya'da Neler Oluyor?" Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/157/kafkasyada_neler_oluyor (Accessed 06.11.2020)
- Merkez Haber Alma Teşkilatı, "Ülke İstatistikleri" <https://www.cia.gov/library/publications/resources/worldfactbook/geos/gg.html> (Accessed 10.11.2020)
- Nogayeva, A. (2008). "Gürcistan - Güney Osetya Sorununun Orta Asya'ya Yansımaları" Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/931/gurcistan_-_guney_osetya_sorununun_orta_asyaya_yansimalari (Accessed 05.11.2020)
- Oğurlu, E. (2010). "Ağustos 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı Çerçevesinde Avrupa Birliği'nin Güney Kafkasya Politikası" *Avrasya Etüdüleri Dergisi*, 38(2), 99-127.
- Sancaktar, C. (2008). "Kosova'dan Abhazya ve Güney Osetya'ya: Batı'nın Tutarsızlığı" Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/936/kosovadan_abhazya_ve_guney_osetyaya_batinin_tutarsizligi (Accessed 06.11.2020).
- Taşçı, Tekin A. (2012). *İki Farklı Pencereden Güney Osetya Sorunu* (Ed.) Prof. Dr. Hasret Çomak. Uluslararası Kafkasya Kongresi Bildiriler Kitabı. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları: 663-672.
- Yılmaz, R. (2010). "Bağımsızlık Sonrası Dönemde Rus-Gürcü İlişkileri ve Kırılma Noktaları" *Avrasya Etüdüleri Dergisi*, 38(2), 21-42.